

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 174/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ammatillisen koulutuksen uudistuksen seurannasta ja valvonnasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jari Myllykosken /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 174/2020 vp:

Mikä on ministerin arvio ammatillisen koulutuksen nykytilasta liittyen erityisesti henkilökohtaisten opintosuunnitelmien toteutumiseen käytännössä lain ja asetusten tarkoittamalla tavalla,

miten henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien valvontaa voidaan lisätä muuten kuin mahdollisesti jälkikäteen puuttumalla ja

miten toiminnassa on otettu huomioon niin kutsuttujen vuokratyöyritysten liiketoiminnan luonne erityisesti vajaatyöllisyystilanteissa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Toimiva, opiskelijalähtöinen ja dokumentoitu henkilökohtaistaminen luo perustan sille, että opiskelijat saavat tarvitsemaansa opetusta, ohjausta ja muuta tukea kunkin opiskelijan tavoitteisiin, edellytyksiin ja elämäntilanteeseen soveltuvalla tavalla. Tämä edellyttää, että opiskelijat kohdataan yksilöinä ja resursseja kyetään kohdentamaan niille, jotka tarvitsevat tukea opinnoissaan. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laatiminen ja päivittäminen yhdessä opiskelijan ja koulutuksen järjestäjän sekä tarvittavilta osin työnantajan tai muiden yhteistyötahojen kanssa varmistaa, että opiskelu toteutetaan opiskelijan ja työelämän kannalta tarkoituksenmukaisissa oppimisympäristöissä ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa ja myös henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien toteutumista muun muassa systemaattisesti kerättävän opiskelijapalautteen avulla. Koulutuksen järjestäjät ovat keränneet valtakunnallista opiskelijapalautetta 1.7.2018 alkaen. Opiskelijat vastaavat valtakunnalliseen palautekyselyyn anonymisti kaksi kertaa opintojensa aikana. Opiskelijapalautteen mukaan HOKSit toimivat vähintäänkin hyvin (palautteiden keskiarvo HOKSiin liittyvissä kysymyksissä vähintään 3,5/5). Koulutuksen järjestäjillä on kuitenkin vielä kehitettävää HOKSien laadinnassa. Opiskelijat kokevat, että he eivät saa vaikuttaa riittävästi tutkinnon osien tai oppimisympäristöjen valintaan. Lisäksi opiskelijat kokevat, että aiemmin tai muualla hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on parannettavaa. Muun muassa tästä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 174/2020 vp

vuonna 2019 yhteensä noin 17,8 miljoonaa euroa strategiarahoitusta ammatillisen koulutuksen järjestäjille HOKS-prosessiin sekä koulutus- ja oppisopimuksen palveluprosessiin liittyvän osaamisen kehittämiseen. Lisäksi ministeriön on tarkoitus käynnistää vielä tänä keväänä ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma, josta suunnataan rahoitusta myös henkilökohtaistamisen vahvistamiseen. Tavoitteena on ottaa aiemmissa kehittämishankkeissa yhteisesti kehitetyt ja hyviksi havaitut toimintamallit ja menettelytavat käyttöön kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä.

Koulutuksen järjestäjien on mahdollista seurata henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien toteutumista myös digitaalisen eHOKSin avulla. eHOKS-palvelu varmistaa myös eri koulutuksen järjestäjien HOKS-tietojen yhdenmukaisuuden palvelussa olevan tietosisällön osalta, sillä palvelussa on käytettävä yhteistä tietosisältöä. eHOKSin kautta opiskelija näkee omat eHOKS-tietonsa ja voi jakaa niitä. Koulutuksen järjestäjä näkee omien opiskelijoidensa eHOKS-tiedot ja voi jakaa niitä työpaikan toimijalle. Työpaikan toimija näkee niiden opiskelijoiden tietoja, joiden vastuulliseksi työpaikkaohjaajaksi tai osaamisen arvioijaksi hänet on nimetty. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi saada seurantatietoa HOKSien toteutumisesta tietovarantoa ylläpitävältä Opetushallitukselta. eHOKS-palvelun myötä opetushallinnolla on aiempaa paremmat mahdollisuudet saada valtakunnallista seurantatietoa HOKSien laadinnasta sekä osaamisen hankkimisen ja osaamisen osoittamisen sisällöistä ja ajoittumisesta. Tätä seuranta-tietoa voidaan hyödyntää toimialan ohjauksessa.

eHOKS on otettu käyttöön 1.5.2019 alkaen. Tässä vaiheessa lähes kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat siirtäneet HOKS-tietoja tietovarantoon. Tietovarannossa on kuitenkin tois-
taiseksi vain suppeat perustiedot opiskelijoiden HOKSeista. Syvällisempiä tietoja HOKSien sisällöstä on tietovarantoon siirtänyt vain osa koulutuksen järjestäjistä. Tämä johtuu siitä, että opintohallintojärjestelmien toimittajat eivät ole saaneet järjestelmiä sellaiseen kuntoon, että kattavat eHOKS-tiedot olisi mahdollista siirtää valtakunnalliseen tietovarantoon rajapinnan kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriön on tarkoitus kehittää edelleen henkilökohtaistamista tukevia digitaalisia ratkaisuja yhteistyössä Opetushallituksen, koulutuksen järjestäjien ja opintohallintojärjestelmien toimittajien kanssa.

Vuokratyöyrityksissä, kuten kaikissa työpaikoille tehtävissä koulutus- ja oppisopimuksissa, koulutuksen järjestäjän tehtävä on varmistaa, että lainsäädännön edellytykset oppisopimuskoulutukselle tai koulutussopimukseen perustuvalla osaamisen hankkimiselle täyttyvät. Oppisopimuskoulutus perustuu opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaan työsopimukseen, ja työnantaja voi olla myös henkilöstövuokrausyritys. Oppisopimuskoulutuksessa pääosa osaamisesta, keskimäärin vähintään 25 tuntia viikossa, tulee voida hankkia työpaikalla käytännön työtehtäviä tehden. Koulutussopimukseen perustuvasta osaamisen hankkimisesta koulutuksen järjestäjä sopii kirjallisesti koulutussopimustyöpaikan edustajan kanssa, ja koulutussopimus tulee antaa tiedoksi opiskelijalle. Opiskelijan osaamistavoite ilmenee henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta (HOKS), joka tulee liittää oppi- tai koulutussopimukseen siltä osin kuin se koskee oppi- tai koulutussopimuskoulutusta. Oppi- ja koulutussopimuskoulutuksessa HOKS laaditaan ja päivitetään yhdessä opiskelijan ja koulutuksen järjestäjän sekä työnantajan kanssa.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 174/2020 vp

HOKSista tulee ilmetä ne käytännön työtehtävät, joita tekemällä opiskelija voi saavuttaa tavoitteeksi asetetun osaamisen. HOKSista tulee ilmetä, missä koulutustyöpaikoissa ja mitä tutkinnon perusteiden mukaista osaamista minäkin ajankohtana (päivinä tai päivämäärien välisenä aikana) hankitaan tai osoitetaan. Jos työnantaja siirtää työsopimuslain mukaisesti työntekijän hänen suostumuksellaan toisen yrityksen (käyttäjäyritys) käyttöön, koulutuksen järjestäjän tehtävänä on varmistaa myös käyttäjäyrityksen osalta oppisopimuskoulutuksen edellytysten täyttyminen ja päivittää oppisopimuksen liitteenä oleva HOKS tarvittavilta osin. Työnantaja ei voi yksipuolisesti tehdä muutoksia oppisopimukseen tai sen liitteenä olevaan HOKSiin.

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että koulutustyöpaikalla (tässä tapauksessa käyttäjäyrityksellä eikä henkilöstövuokrausyrityksellä), jossa käytännön työtehtäviä tehdään, on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen tai HOKSin ja näyttöjen järjestämisen kannalta riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeelliset työvälineet ja ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä henkilöstö. Koulutustyöpaikalta (=käyttäjäyrityksestä, jossa käytännön työtehtäviä tehdään) tulee nimetä opiskelijalle ammattitaidoltaan, koulutukseltaan tai työkokemukseltaan pätevä vastuullinen työpaikkaohjaaja. Työpaikkaohjaajan tulee voida tosiasiallisesti hoitaa ohjaustehtävänsä, sillä koulutustyöpaikalla, missä opiskelija tekee käytännön työtehtäviä ja hankkii osaamistaan. Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammatitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseen.

Kansallisessa koulutuksen arviointikeskus Karvissa on tekeillä kaksi arviointia, jotka tulevat tuottamaan arvokasta tietoa yksilöllisten opintopolkujen ja työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutumisesta ja kehittämistarpeista ammatillisessa koulutuksessa. Yksilöllisten opintopolkujen toteutumiseen kohdistuva arviointi tehdään vuosina 2020 – 2022, ja se tuottaa tietoa henkilökohdistamiseen, osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä ohjaukseen liittyvien käytäntöjen toimivuudesta sekä opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksien toteutumisesta. Osana yksilöllisten opintopolkujen toteutumista koskevaa arviointia arvioidaan myös erityisen tuen järjestämistä ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen työelämäläheisyyteen ja työelämäyhteistyöhön paneutuva arviointi tehdään vuosina 2021 – 2022, ja se tuottaa tietoa työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutumisesta, toteuttamisen tavoista, toimivuudesta ja vaikuttavuudesta. Lisäksi tuotetaan tietoa koulutuksen järjestäjien ja työelämän yhteistyön rakenteista ja muodoista sekä niiden toimivuudesta ja kehittämistarpeista.

Helsingissä 9.4.2020

Opetusministeri Li Andersson